

Григорян А.В.
Студент ФСП
КПІ ім. Ігоря Сікорського
Науковий керівник:
Солончук І.В., ст. викл.
КПІ ім. Ігоря Сікорського

Альтернативні форми врегулювання спорів: поняття, переваги й недоліки

У нашому житті досить часто трапляються конфліктні ситуації, внаслідок чого одна сторона пред'являє позов проти іншої сторони. Підстави такого конфлікту можуть бути різні: сусід залив квартиру, конкурент на виборах розмістив наклеп у засобі масової інформації, покупець не сплатив всієї суми товару придбаного у розстрочку. В таких ситуаціях, коли права чи законні інтереси певної особи порушені, звісно можна скористатися судовим захистом, гарантованим Конституцією України. [1]

Однак не варто забувати, що суд – це не лише засіб захисту своїх прав та законних інтересів, але й величезний тягар у вигляді сплати судового збору та інших судових витрат, процедурного розгляду та процесу доказування. Судовий тягар забирає величезні ресурси, а головне – час – сторін, що є істотним недоліком цієї форми захисту прав. Саме тому, напевно, все актуальнішим стає досудове, або альтернативне, врегулювання спору. Досудовим (або альтернативним) врегулюванням спору є процедурою, яка полягає у позасудовому врегулюванні спору, внаслідок якого винна сторона (боржник) добровільно виконіє свої зобов'язання.

Чинний Цивільний процесуальний кодекс не визначає обов'язкового досудового врегулювання спору та обмежується стадією, яка за своїм змістом є підготовчою. Так, аналіз положень глави 3 Розділу III ЦПК дає підстави вважати, що такі дії є лише підготовою суду для подальшого розгляду справи, хоча й суддя вживає заходів для примирення саме на цій стадії. [2]

Досудове врегулювання спору може здійснюватись шляхом переговорів, звернення до третейських судів. Досить поширеними у зарубіжній практиці є медіація (посередництво) та консіліація (примирення). Переговори між сторонами можуть здійснюватись у будь-якій формі: усно, письмово, за допомогою дистанційних засобів зв'язку. Великим плюсом цієї форми врегулювання спору є мінімальні витрати, можливість обрання зручного часу та можливість вести розмову на відстані. Медіація досить активно застосовується у сімейних та земельних спорах у США, при вирішенні питань, пов'язаних із шлюбом і сім'єю, в Англії. Закони «Про медіацію» прийняті навіть у Російській Федерації та Казахстані, а в Китаї навіть діють народні комітети медіації, що не можна сказати, на жаль, про Україну, де закон «Про медіацію» так і не був ухвалений. Досить активно у зарубіжних країнах застосовується консиміліація (примирення). Вона полягає у формуванні комісії примирення, яка визначає предмет спору між сторонами та прагне досягнення угоди між ними шляхом примирення. На відміну від медіації, консіліатор вправі надавати свої варіанти угоди, наполягати на них та надавати формальні рекомендації сторонами, хоча й сторони мають право відмовитися. [3]

Ще однією формою альтернативного вирішення спору є третейські суди. В Україні ще 13 років тому був ухвалений закон «Про третейські суди», однак, на жаль, нині третейські суди досить рідко застосовуються.

Ми вважаємо, що альтернативне вирішення спорів (у позасудовому порядку) має ряд переваг, серед яких варто зазначити такі:

По-перше, альтернативне вирішення спору є менш затратним за фінансовими ресурсами та часом, оскільки немає необхідності сплачувати судові збори та дотримуватись всіх процедур, а також бути залежними від завантаженості судів. По-друге, сторони є вільними в обранні засобів, форм такого врегулювання, що дозволяє їм проводити спілкування та вирішення конфлікт у менш примушеній формі. По-третє, така форма спрямована перш за все на подолання протиріч та досягнення компромісу, а також на добросовісне виконання особою обов'язків та усунення шкоди. [4]

Однак альтернативні форми врегулювання спору мають й певні недоліки, серед яких варто визначити такі:

По-перше, немає жодної гарантії у позитивному вирішенні спору. Такий порядок врегулювання спору спрямований саме на добросовісних осіб. Якщо ж особа є недобросовісною, то ефективність такої форми врегулювання спору є сумнівною. По-друге, вирішення справи у позасудовому порядку передбачає відсутність акту преюдиційного характеру. По-третє, інша сторона може використати час, протягом якого здійснюється альтернативне вирішення спору, для усунення негативних наслідків чи знищення доказів.

Але, зважаючи на зарубіжний досвід, ми все ж таки вважаємо, що інститут альтернативного вирішення спору є важливим. Нині господарський процес вже передбачає досудовий порядок спору в окремих видах справ (зокрема, перед зверненням з позовом до перевізника на залізниці особа має подати протягом 6 місяців претензію). На нашу думку, варто передбачити й у цивільному процесі обов'язкове досудове врегулювання спорів для окремих категорій справ. До таких справ, наприклад, можна віднести сімейні справи, справи, пов'язані із захистом честі і гідності, та справи, пов'язані з порушенням договірних зобов'язань.

Список використаної літератури:

1. Конституція України
2. Цивільний процесуальний кодекс України
3. Васильев С.В. Порівняльний цивільний процес. Підручник. – К.: Алерта, 2015. – 315 с.
4. Руминіна В. В.. Правове забезпечення професійної діяльності: підручник для студ. середовищ. проф. навч. закладів [Електронний ресурс] . - М.: Видавничий центр «Академія». - 192 с., 2006. – Режим доступу: <http://pravolib.pp.ua/dosudebnyi-poryadok-uregulirovaniya-16905.html>